

Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi ve Mikro-kredi Uygulamaları: Yalova Örneği¹

Support of Women Entrepreneurship in the Struggle against Women's Poverty and Micro-credit Practices: Example of Yalova

Uğur Albayrak²

Öz

Geçmişten günümüze süre gelen yoksulluk, içinde farklı dezavantajlı grupları barındıran karmaşık bir olgudur. Bu gruplar içinde daha kırılgan yapıya sahip kadınların, yoksulluğu daha şiddetli yaşadığı görülmektedir. Bu sebeple yoksullukla mücadele eden kadının, çalışma hayatında yer alması önem arz etmektedir. Bu bağlamda kadının ve ailesinin iyilik halini gözetecek bir istihdam şekli olarak girişimcilik, kadına kendine uygun iş koşullarını belirlemede serbestlik sunan önemli bir yoksullukla mücadele stratejisi olarak gözükmektedir. Kadının yapabilirliğine uygun kendi girişimcilik faaliyetini gerçekleştirmesi ile ekonomik ve sosyal açıdan kadının toplumda daha güçlü olduğunu söylemek mümkündür.

Kadın girişimciliğinin gelişmesinde, dolayısıyla yoksullukla mücadelede mikro kredi önemli bir etkiye sahiptir. Kadınların girişimci olmasının önündeki engelleri kaldırma, kendilerine olan güvenin artmasında, girişimcilik yoluyla geçimlerini sağlamalarında ve gelirlerinin arttırmalarında mikro kredi önemli bir rol oynamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, kadın yoksulluğunun ve dolayısıyla hane halkı yoksulluğunun azaltılması yönünde kadınların girişimciliğinin desteklenmesinin önemine dikkat çekilerek, girişimci kadınların yoksullukla mücadelesinde mikro kredilerin bu amaca hizmet edip etmediğini tespit etmektir.

1 Bu makale, 3 Mart 2016 tarihinde KADEM tarafından düzenlenen "II. Toplumsal Cinsiyet Adaleti Kongresi: Kadın ve Yoksulluk" başlıklı kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

2 Sosyal Çalışmacı, ugur.albyrak@hotmail.com

Bu bağlamda mikro kredi olarak girişimciliğini başlatan kadınlarla, mülakat yöntemi ile Yalova'da bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sürecinde kadınların girişimciliğe başlama nedenleri ve mikro kredi alan kadınların yaşadıkları ekonomik, sosyal ve psikolojik değişimler incelenirken betimsel analizden yararlanılmıştır. Araştırma, Yalova'da Yalova Girişimci Kadınlar Derneği'nden kredi alan 8 tane mikro kredi kullanıcısı kadın ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmanın neticesinde, yoksullukla mücadelede kadın girişimciliğinin desteklenmesine dikkat çekilmek istenmiş ve girişimci kadınların yoksullukla mücadelesinde mikro kredilerin bu amaca hizmet edip etmediği tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Kadın Girişimciliği, Mikro Kredi

Abstract

Ongoing poverty from past to present has been a complex phenomenon involving various disadvantaged groups. It can be seen that women who are naturally more delicate in nature experience poverty more severely than others. Therefore it is crucial for women to be present in the workforce to fight this phenomenon.

In this context, entrepreneurship being a form of employment will protect the well-being of women and their families. Entrepreneurship offers the freedom to women in determining the appropriate working conditions for themselves and is also seen as an important strategy to fight poverty. It could be said with the means of entrepreneurship; women become socially and economically stronger and thus have a greater place within society as well.

Micro-credits are important instruments to fight poverty within entrepreneurship. Micro-credits play a significant role to eliminate obstacles in front of women to become entrepreneurs. In addition to this, micro-credits increase self-confidence and income, and also provides livelihood as well.

The purpose of this study is to determine whether micro-credits are effective in fighting poverty in regards to female entrepreneurship. The study draws importance to supporting women's entrepreneurship in the fight against poverty of women including the reduction of household poverty.

This study was conducted by interviewing women starting entrepreneurship careers and taking micro-credits in Yalova. In regards to the research process, descriptive analysis was utilized when examining the reasons for women to start entrepreneurship; and the economic, social and psychological changes women who have taken micro-credits experience. This study was carried out with 8 women from the Yalova Women Entrepreneurs Association in Yalova who had utilized micro-credits. As a result of this study, an attempt was present to draw attention to the supporting of female entrepreneurship and also to debate whether micro-credits serve this purpose or not.

Key Words: Poverty, Poverty of Women, Women Entrepreneurship, Micro Credit

Giriş

Tarihten günümüze sürekli var olan yoksulluk olgusu bütün toplumların önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumların gelişmesine bağlı olarak gerçekleşen ekonomik ve toplumsal dönüşümlerle birlikte yoksulluk olgusu da karmaşık bir yapıya bürünmektedir. Günümüz şartlarıyla bakıldığında, toplumun farklı kesimlerinin deneyimlediği yoksulluk, artık fiziksel ihtiyaçların değil bunun yanında sosyal ihtiyaçların da karşılanması gerektiği bir olgu olduğu görülmektedir. Birey, toplum ve devlet için risk faktörü olarak görülen yoksulluğa yönelik son yıllarda yeni tanımsal yaklaşımlar ve uygulamalar geliştirilmektedir.

Yoksulluk sorununun, insan ve toplum üzerindeki olumsuz etkisinden kurtulma noktasında birçok mücadele mekanizması geliştirilmektedir. Ancak mücadele stratejileri belirlemeden önce yoksulluğu tanımlamaya, yoksulluğu kimlerin yaşadığı ve altında yatan sebeplerin neler olduğu araştırılması gereken önemli bir konudur. Geniş bir yelpazesi olan yoksulluk, çeşitli dezavantajlı grupları içinde barındırmaktadır. Bu dezavantajlı gruplar içinde hane reisinin kadın olduğu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin getirdiği kadına yönelik olan olumsuz algı, yoksulluğu en şiddetli şekilde yaşayan kesim olması sonucunu doğurmaktadır. Yoksulluğun kadın ve erkekler arasında farklılık göstermesi cinsiyet temelli bir yoksulluğu, yoksulluğun kadımlaşması kavramını ortaya çıkarmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda, yoksullukla mücadele stratejilerini belirlenmesinde, toplumsal cinsiyetin ve kadının yapabilirliğinin gözeteilmesini gerekli kılmaktadır.

Yoksulluk olgusuna karşı kadınların pasif olduğu düşüncesi yanlış bir yaklaşımdır. Toplumsal cinsiyet rolleri kadına, ev içi sorumluluklar ve annelik rollerini yüklemektedir. Aynı zamanda kadınların, haneye gelir getiren ve çalışma hayatındaki aktörler haline geldiği görülmektedir. Buna karşın kadınların eğitim ve becerisine uygun iş bulamamaları, çalışma koşullarının daha çok enformel sektörde, düşük ücretli ve güvencesiz olmasına zemin oluşturmaktadır. Toplumun kadının çalışmasına ilişkin algısı ve kadınların kendine uygun iş olanaklarının sınırlı olması gibi etkenler, istihdamın bir şekli olarak girişimciliği, kadınların yoksullukla mücadelede kullandığı bir strateji haline getirmektedir.

Girişimci kadınların iş gücü piyasasında aktif olarak yer almaları kadına, özgürlük, maddi bağımsızlık, özgüven, sosyal çevrenin genişlemesi ve toplumda statü sağlama-sına olanak sağlarken, aynı zamanda da belli bir ücrete tabi olmadan bağımsız hareket edebilme ve kendine uygun koşulları seçmede önemli bir serbestlik yaratmaktadır. Böylelikle yoksulluğa karşı daha hassas hareket eden ve tüm gücünü ailesi için harca-yan kadınların, girişimcilik çabaları hanenin ve toplumun kalkınmasında önemli bir

dinamik olarak görülmektedir.

Ancak kadınların iş sahibi ve girişimci olmalarını engelleyen birçok sorun halen çözülmeyi beklemektedir. Toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı kadının girişimciliğini olumsuz yönde etkileyen değerler taşımaktadır. Kadın girişimciliği önündeki en büyük sorun alanlarından biri ise girişimci olmak isteyen kadınların ihtiyaç duydukları finansal kaynağa erişimde karşılaşılan sorundur. Kendi işini geliştirmeleri için başlangıç sermayesi niteliğinde olan mikro kredi uygulamaları, yoksullukla mücadelede yeni bir yöntem olarak sunulmuş ve dünya çapında kabul görmüştür. *Mikro kredi modeli*, yoksul insanların içinde buldukları durumdan kurtulmaları için gerekli olan kredi fırsatlarının, küçük miktarda da olsa sağlanması durumunda, kendi girişimlerini gerçekleştirerek yoksullukla mücadele yapacağını gösteren önemli bir destek uygulamasıdır.

Yoksulluğu en derin yaşayan kadınlar, içinde buldukları durum yüzünden toplumda marjinalleşme eğilimine girebilmektedir. Hem yoksullukla mücadele olarak hem de toplumda daha saygın bir konuma geçmek için girişimcilikle çalışma hayatına giren kadın, yoksulluğun getirdiği olumsuzluklardan kurtulabilmektedir. Yaptığı girişimcilikle geliri olan ve bağımsız karar alma özelliğine sahip olan kadınlar diğer birçok sorunlarını da kolaylıkla aşabilmektedir. Kadınların girişimciliklerini desteklenmesi noktasında ise tüm dünyada kabul gören, ülkemizde de yeni yeni kullanılmaya başlanan mikro kredilerin önemi büyüktür.

Çalışmanın amacı, kadın yoksulluğunun ve dolayısıyla hane halkı yoksulluğunun azaltılması yönünde kadınların girişimciliğinin desteklenmesinin önemine dikkat çekilerek, girişimci kadınların yoksullukla mücadelesinde mikro kredilerin bu amaca hizmet edip etmediğini tespit etmektir.

Bu çalışmada, teorik olarak yoksulluk, kadın yoksulluğu, kadın girişimciliği ve mikro kredi kavramlarının desteklenmesi adına mülakat yöntemi ile Yalova'da bir araştırma yapılmıştır. Çalışmanın amacına bağlı olarak, *Yalova Girişimci Kadınlar Derneği*'nden mikro kredi alan kadınlar, araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Yalova'da mikro kredi alan 81 kadın içinden rastgele 8 kadın seçilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, katılımcıların demografik bilgileri, mikro kredi bilgileri, girişimcilik bilgileri ve kadınların kredi aldıktan sonra hayatlarında meydana gelen ekonomik ve sosyal değişimlerle ilgili sorular sorularak, kadınların girişimciliklerini desteklemesi ve yoksullukla mücadelesinde mikro kredilerin bu amaca hizmet edip etmediği araştırılmıştır.

1. Yoksulluk ve Kadın Yoksulluğu

İnsanlığın birlikte yaşamaya başladığı andan itibaren dünyanın bir sorunu olan yoksulluk, gelişen günümüz şartlarının etkisiyle birlikte hızla artan ve toplumsal refahı olumsuz anlamda etkileyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel anlamda

yaşanan krizlerin özellikle gelişmemiş ülkelerdeki yansımaları sonucu buna bağlı olarak artan işsizlik ve gelir dağılımındaki eşitsizlikler gibi nedenlerle yoksulluk, hissedilen ve ülkelerin araştırması gereken önemli bir konu olmuştur (Özmete, 2011, s. 74). Yoksulluk toplumda her kesimin deneyimleyeceği bir olgu iken bunlar içinde yoksulluğu fizyolojik ve psikolojik olarak daha derin yaşayan kadınlar, kadın yoksulluğu kavramının da ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Kadın yoksulluğu farklı biçim, farklı zaman ve mekâna bağlı olan çok boyutlu bir sorundur. Yoksulluk olgusu temelde toplumdaki tüm kesimleri etkilese de, kadın erkek arasında var olan yapısal eşitsizlikler nedeniyle kadının yoksulluğu deneyimlemesinin daha ön plana çıktığı söylenebilir (Şener, 2009, s. 2). Kadın yoksulluğunu etkileyen, *istihdama katılamama, ayrımcılığa maruz kalma, toplum tarafından karşılaşılan sosyal dışlanma ve eğitim seviyelerinin yeterli düzeyde olmaması* gibi nedenlerle kadınlar, yoksulluğu erkeklere göre daha fazla yaşamaktadırlar (Yusufoğlu, 2010, s. 22). Hane içinde de erkeğin çalışmasının yetmediği durumlarda veya hane reisinin kadın olduğu ailelerde kadının yoksulluğu daha şiddetli yaşadığı görülmektedir. Bu durum, yoksulluğun kadınlaşması olarak da nitelendirilebilir.

“Kadınların yoksullaşması ya da yoksulluğun kadınlaşması toplumda zaten var olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirmektedir. Yoksulluğun kadınlaşmasının temelinde; kadının iş gücüne katılım oranının düşük olması, kadınların eğitim yetersizliği, geleneksel rollerin yanı sıra çalışan kadının iş yükünün bulunması, çocuk bakımının kolaylaştıran uygulamaların bulunmaması, çalışan kadın ve erkek arasında ücret farklılıklarının bulunması ve eşitliği sağlamaya yönelik politikaların yetersiz kalmasıdır.” (Topgül, 2013, s. 294).

Kadınların yoksulluktan daha çok etkilenmelerinin başında daha düşük ücretle, sosyal ve finansal güvenliği olmayan işleri kabul etmeleri gelmektedir. Gelir elde etme ve fırsatları değerlendirme noktasında erkekler ile eşit konumda bulunmaması, kayıt dışı sektör veya girişimcilik noktasında kadına yönelik ayrımcı tutum ve politikalar kadın yoksulluğunu pekiştirmektedir (Güzel, 2011, s. 82).

Buna karşın kadının yapabilirliği odak alınarak yoksullukla mücadeleye farklı bir boyut kazandırılabilir. Dolayısıyla yoksullukla mücadele ederken kadının güçlü yönleri işlevsel hale getirilmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, kadının işlevini sınırladığı noktalar araştırılmalı ve kadının yapabilirliği göz önünde bulundurularak güçlendirilmesi gerekmektedir (Kardam ve Yüksel, 2004, s. 66). Yoksul kadınlar, toplumsal cinsiyet rollerinin yüklediği görev imkân ve özgürlüklerini bir hayli sınırlıyor olsa da, aile içinde var olan az kaynakları harekete geçirmeye çalışan aktörlerdir.

Yoksulluk karşısında kadınların pasif olduğu düşünülmemelidir. Kadınlar yoksullukla mücadeleye yönelik birtakım stratejiler geliştirmektedir. Kadınlar, ev dışında herhangi bir işe girerek veya kendi işini kurarak doğrudan maddi bir kaynak yaratabilmektedir (Dinçoflaz, 2009, s. 198). Kadının doğrudan bir maddi kaynak elde etme adına girişimcilik sürecini başlatırken, bununla birlikte sosyal statüsü ve işlevselliği

artarak yoksulluğun oluşturduğu ihtiyaçları karşılayabilecektir.

Kadın girişimciliğinin gelişmemesinin nedeni olarak, sosyal ve kültürel ortamlarda kalıplaşmış kadın rolleri, eğitimin yetersizliği, aile ve çevrenin tepkisi, iş yükünün fazla olması, finans bulma güçlüğü gösterilebilir (Karadal ve Kaygın, 2013, s. 251). Kadının girişimcilik sürecinde bu sorunlarla mücadele etmesi gerekirken, özellikle finans sağlama noktasında yardımlarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda düşük faizli ve teminatsız verilen mikro kredilerin, kadının girişimcilik sürecini başlatması ve yoksullukla mücadele etmesinin önünü açmaktadır. Günümüzde ekonomik kalkınmayı başarmanın ve kadının yoksullukla mücadele etmesinin bir aracı olarak mikro kredi uygulamaları önemli bir yere sahiptir.

2. Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesinde Mikro Kredi Uygulamaları

Girişimcilik ve kadın girişimciliği konusu, farklı yaklaşımlarla değerlendirilen çok boyutlu bir kavramdır. Kadın girişimciliğine yönelik uzlaşmış tek bir tanım olmakla birlikte, farklı bölgelerin, kadın algısına ve toplumsal statüsüne göre de tanımların farklılaşmakta olduğu görülmektedir. Günümüzde *kadın girişimci dendiğinde iyi bir eğitim seviyesine sahip, hedefleri olan bir teşebbüs* olarak akla gelmesine karşın, kadının içinde bulunduğu ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel doku kadın girişimciliğinin altında yatan sebeplerin fazla ve karmaşık olduğunu göstermektedir.

Kadın girişimciliğini açıklamaya yönelik genel anlamda bir tanım yapmak gerekirse;

“Ev dışı bir mekânda, kendi adına kurduğu bir işletmesi olan, bir işletmede tek başına veya çalıştırdığı diğer kişilerle birlikte çalışan veya sahibi olması sıfatıyla ortaklık kuran, iş ile ilgili olarak çeşitli kamu ve özel kuruluşlarla temaslara geçen, işletmenin geleceği ile ilgili planlar yapan, işletmeden elde ettiği kazancı, yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olan, işletmesi adına tüm riski üstlenen kadındır.” (Soysal, 2010, s. 90).

Ecevit (1993)'e göre kadın girişimciliğini tanımlamaya yönelik şu kriterlerin etkili olduğunu söylemek mümkündür (İlter, 2008, s. 69-70):

- Kadın girişimci, ev dışında bir mekânda, kendi adına kurduğu bir ya da birkaç işyeri olan,
- Bu iş yerinde tek başına ya da istihdam ettiği diğer kişilerle birlikte çalışan ve/veya işin sahibi sıfatıyla ortaklık kuran,
- Herhangi bir mal ya da hizmetin üretilmesi ile ilgili faaliyetleri yürüterek, bu mal ya da hizmetin dağıtım, pazarlama ve satışını yapan ya da yaptıran,
- İş ile ilgili olarak ilişkiye girilmesi gereken kişi, örgüt, kurum ve kuruluşlarla kendi adına ilişki kuran,

- İş sürecinin örgütlenmesi, mal ve hizmet üretiminin planlanması, iş yerinin çalıştırılması, kapatılması ya da işin geliştirilmesi konusunda kendisi karar veren,
- İşinden elde ettiği kazancın kullanım ve yatırım alanları üzerinde söz sahibi olan kişidir.

Günümüz gelişmiş ekonomilerine bakıldığında erkeğin çalışma hayatında olmasının yanında kadının çalışması önemle vurgulanmaktadır. Ancak kadın girişimciliği oranlarına bakıldığında, kadın girişimci sayısının erkeğe oranla çok düşük seviyede olduğu görülür. Kadının eğitim olanaklarından yeterince faydalanamaması buna etken olabilmekteyken, toplumsal cinsiyetin yüklediği roller de kadının girişimcilik deneyimini zorlaştıran sebepler olabilmektedir (Önder, 2013, s. 49). Bu noktada kadının yapabilirliği göz önüne alınarak, kendine özgü yeteneğiyle girişimcilik faaliyetinde bulunabilmesinin desteklenmesi ve iş gücü piyasasına girmesini kolaylaştıracak sosyal politika ve finansman sağlama gibi mekanizmaların işler hale getirilmesi gerekmektedir.

İş gücü piyasasında girişimci olarak yer alan kadınlar, özgürlük, maddi bağımsızlık, özgüven, sosyal çevrenin genişlemesi ve toplumdaki statüsünün artması kadın açısından önemlidir. Kadın girişimciliği belli bir ücrete tabi olmadan bağımsız hareket edebilme yeterliliklerini artırma ve kendine uygun koşulları seçmede önemli bir serbestlik yaratmaktadır (Yetim, 2002, s. 89).

Kadınlar toplumsal yapının çok görünmeyen ama toplumun birçok yönüyle gelişmesinde önemli etkileri olan aktörlerdir. Bu bağlamda kadının, toplumun bütünündeki önemi göz ardı edilmemeli ve ekonomik kalkınmanın, gelişmiş ekonomiler düzeyine getirilmesinde kadın girişimciliği desteklenmelidir (Çiftçi, 2010, s. 43). Kadın girişimciliği, ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmasındaki önemi büyüktür. Kadınlara iş hayatında fırsatlar tanınır ve girişimcilikte önlerindeki engeller kaldırılırsa, başarılı olacakları ve çevrelerindeki insanlara istihdam olanağı ortaya çıkaracakları bilinmelidir (Güleç, 2011, s. 121).

Toplumun sosyal ve ekonomik gelişiminde katkıda bulunmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için ekonomik anlamda üreten ve kazanan kadın girişimci sayısını arttırmak ve mevcut girişimci kadınları desteklemek gerekmektedir (Can ve Karataş, 2007, s. 260). Girişimci kadınlar çoğunlukla ailesiyle yaşayan ve yine tüm gücünü ailesinin ihtiyaçları doğrultusunda kullanan bireylerdir. Dolayısıyla toplumda kadını güçlendirmek aileyi, çevresini güçlendirmek demektir.

Kadın girişimciliği yoksullukla mücadele etmede önemli bir parametre olmasına karşın girişimin başlaması noktasında karşılaştıkları sermaye sorunu engel teşkil etmektedir. Başlangıç sermayesi niteliğinde olan mikro kredi uygulamaları tüm yönleri ile düşünüldüğünde, girişimciliği desteklemesi açısından çok büyük önem arz etmektedir.

Mikro kredi sisteminin toplumdaki yoksul kesimi ve özellikle kadınların ekonomik girişimlerini desteklemesi, ekonomik anlamda kendini göstermemiş olan kadın unsurunun ekonomiye kazandırılmasını sağlamaktadır. Kadınların aile gelirine katkıları o hane halkının yoksulluktan kurtulması için önemli bir desteği oluştururken kadınların gelir elde edeceği, girişimciliğin teşvikinde mikro krediler önemli bir yere sahiptir (Günsoy ve Kabakçı, 2012, s. 14).

Mikro kredi uygulamalarının odağında olan kadınlar, yoksulluğu daha derin yaşamalarının yanında yoksulluk halinden kurtulmak için daha çok çaba göstermekte ve alınan mikro kredilerle kendi kendine yardım sürecinde daha uygun stratejiler geliştirebilmektedir (Topçuoğlu ve Aksan, 2014, s. 149). Ayrıca mikro kredinin kadınlara verilmesinin bir nedeni ise, kadınların ellerindeki parayı hane halkının refahı için harcaması olasılığının yüksek olmasıdır. Kadınların *borçların zamanında geri ödemesi konusunda daha duyarlı olmaları*, mikro kredi hizmetinin kadınlara yönelik olmasını destekleyen bir diğer gerekçedir.

Mikro kredi uygulamaları, var olan potansiyelini gerçekleştirmemiş, yoksulun yoksulu ve güçsüz kadınları güçlendirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca bu programların iktisat politikalarını belirleyen hükümetlerin programlarıyla bağlantılı olarak tasarlanması gereği açıktır. Birçok ülke de mikro kredi etkisi ile kadın girişimciliğinin desteklenmesinin altındaki gerekçe yoksulluğu azaltmak ve kadının sosyoekonomik hayattaki etkisini güçlendirmektir (Soyak, 2010, s. 143).

Bu bağlamda yoksullukla mücadele için kadınların girişimciliğinin desteklenmesinin önemine dikkat çekilerek, girişimci kadınların yoksullukla mücadelesinde mikro kredilerin bu amaca hizmet edip etmediği araştırılmak istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle girişimci kadınların, yoksullukla mücadelede bir çözüm olarak girişimcilğe yönelmeleri ortaya konulacaktır. Sonrasında ise girişimciliğin desteklenmesi ve dolaylı olarak yoksullukla mücadelede mikro kredi uygulamalarının etkili olup olmadığı tartışılacaktır.

3. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Bu çalışmada, yoksulluk, kadın yoksulluğu, kadın girişimciliği ve mikro krediye yönelik kavramsal bir araştırma gerçekleştirilerek mevcut durumu ortaya koyan literatür taraması yapılmıştır.

Teoriye yönelik çalışmayı desteklemesi adına görüşme yöntemi ile Yalova'da bir araştırma yapılmıştır. Çalışmanın amacına bağlı olarak, *Yalova Girişimci Kadınlar Derneği*'nden mikro kredi alan kadınlar, araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Dernekten kredi alan 81 girişimci kadının içinden rastgele seçilen 8 kişi ile nitel araştırmanın gerekliliği ortaya konmuştur. Örneklemin 8 kişi ile sınırlandırılmasında bireylere ulaşma güçlüğü, zaman ve maliyeti verimli kullanma düşüncesi etkili olmuştur.

Bunun yanında araştırma sonuçlarının tüm mikro kredi kullanan girişimcileri kapsamıyor olup, görüşme yapılan 8 girişimci kadının vermiş olduğu cevaplar çalışmanın amacı ve varsayımını sınaması açısından önemli görülmektedir.

Yapılan araştırmanın veri toplama yöntemi; görüşmedir. Görüşülen kadınların kendi beyanları esas alınarak nitel araştırma yaklaşımına uygun analiz edilmiştir. Görüşme sırasında önceden hazırlanan soruların yanında ifade ettikleri diğer paylaşımların da değerlendirilmesi araştırmanın yöntemini yarı yapılandırılmış görüşme kapsamına almaktadır (Uzuner, 1999, s. 180).

Bu bağlamda araştırılan konu ile ilişkili olarak mikro kredinin ekonomik ve sosyal yönde kadınların hayatlarında ne gibi değişiklikler meydana getirdiğini tespit etmek üzere nisan ve mayıs ayları içerisinde mikro kredi kullanıcısı kadınlar ile görüşülmüştür. Görüşmede sorulan sorular önceden hazırlanmış olup çalışmanın amacına hizmet edecek nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Görüşülen kadınların demografik bilgileri, girişimci olma nedenleri ve hangi girişimci faaliyeti gösterdikleri, finansman sağlama biçimlerini, mikro krediyi alma ve kullanma sürecini, alınan mikro kredi miktarını, istihdama yönelik faydalarını, mikro kredi ile yapılan girişimcilik faaliyetlerinin kadının, sosyal ve ekonomik hayatında nasıl etkisi olduğu gibi konularda sorular yönlendirilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur. Derinlemesine *mülakat* ve *gözlem* yöntemi ile sorulan sorulara cevap aranmıştır.

Görüşme sonrası verileri analiz etmek için ise betimsel analiz yöntemi benimsenmiştir. Betimsel analiz ile doğrudan konunun resmedilmesi, tanımlanması ve açıklanması amaçlanmıştır. Araştırmanın konusunu oluşturan mikro kredi alan kadınların yaşadıkları ekonomik, sosyal ve psikolojik değişimler incelenirken betimsel analizden yararlanılmıştır. Böylelikle konunun tarafı olan kadınların mikro kredi ile ilgili fikir, duygu, düşünce ve önerilerine erişilmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken ise kadınların sorulan sorulara verdikleri cevaplar alıntılanmış ve bu alıntılar analiz edilmiştir. Böylelikle betimsel analizin gereklilikleri yerine getirilerek bir takım sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 257).

Görüşme yapılan kadınların isimlerinin gizli tutulmasına özen gösterilerek, isimleri yerine numaralandırma yardımı ile mikro kredi kullanıcılarının düşünceleri aktarılmıştır.

3.1 Araştırma Süreci

Araştırma sürecinin başında, mikro kredi alarak, girişimci faaliyet gösteren kadınlar hedeflenmiştir. Bu bağlamda örneklem için Yalova'da faaliyet gösteren Yalova Girişimci Kadınlar Derneği'nden mikro kredi alan 8 girişimci kadın seçilmiştir.

3.2 Bulgular

Yalova'da mikro kredi alan kadınların üzerine yapılan bu araştırmada, katılımcıların

demografik bilgileri, mikro kredi bilgileri ve girişimcilik bilgileri elde edilmiş ve kadınların kredi aldıktan sonra hayatlarında meydana gelen ekonomik, sosyal ve psikolojik değişimler belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra kadınların mikro kredi programları ile ilgili düşünceleri, gözlemlenen ve aktarılan sorunlar da çalışmada yer almaktadır.

Tablo 1. Görüşülen Kadınların Demografik Bilgileri

	Yaş	Son Mezun Olunan Okul	Medeni Hali	Çocuk Sayısı	Eşinin Mesleği	Haneye Başka Herhangi Bir Gelirin Girip Girmedeği	Kaçıncı Mikro Kredi Alındığı	Mikro Kredi ile Ortalama Gelire Katkısı, (Aylık)	Mikro Kredi ile Yapılan Gelir Getirici Faaliyet
1	42	Lise	Bekâr	1	Yok	Girmiyor	3	2000	Otantik takıcılık, takı alım ve satımı
2	54	İlkokul	Bekâr	2	Vefat etmiş	Dul-yetim maaşı	3	500	Ev yemekleri, el yapımı tekstil işleri
3	42	Ortaokul	Bekâr	Yok	Yok	Babadan kalan emekli aylığı	1	500-700	El işi örgü, dantel
4	39	Ortaokul	Evli	2	Emekli (Aşçı)	Eşin emekli maaşı	2	600-700	Seraçılık, sebze yetiştirme
5	57	İlkokul	Evli	3	Çalışamaz durumda	Girmiyor	2	600-800	Seraçılık, sebze yetiştirme
6	33	Ortaokul	Evli	3	Aynı işte çalışıyor	Girmiyor	2	1000	Tekstil, üretim ve satımı
7	30	İlkokul	Evli	1	Şoför	Eşinin geliri	3	1500	Çilek ve böğürtlen tarımı
8	40	İlkokul	Evli	2	Serbest meslek	Eşinin geliri	1	700	Sabun çiçekçiliği, yapım ve satımı

Çalışma 8 kişi ile gerçekleştirilmiş olup, görüşmeler esnasında hem sesli hem de yazılı kayıt yöntemi kullanılmıştır. Mikro kredi kullanıcısı olan kadınlara daha önceden belirlenmiş olan sorular yöneltilmiş olup, alınan yanıtlar yazıyla ve ses kaydı ile birlikte kayıt edilerek bilgi kaybına engel olunmuştur.

Görüldüğü gibi görüşme yapılan kadınların yaşları 30 ile 60 arasında değişkenlik göstermektedir. Kadınların 1'i lise mezunu, 3'ü ortaokul, 4'ü ise ilkokul mezunudur. Kadınların 5'i evli diğer üç bayan ise bekârdır. Çocuk sayısına bakıldığında 1 ile 3 arasında değişkenlik göstermektedir. Sadece bir bayanın çocuğu olmamakla birlikte, kadınların girişimciliklerinin altındaki sebeplerden biri de çocuklarına yararlı olabileceği düşünülmesinden çıktığı öğrenilmektedir.

Kadınların eşlerinin çalıştığı mesleklere bakılacak olursa, 1 kadının eşi emekli olduğu 1'inin çalışamaz durumda olduğu, 2'sinin serbest mesleklerde çalıştığı görülmektedir. 3 kadının bekâr durumunda olması ile eşinin mesleğinin söz konusu olmadığı ve kullanıcı 6'nın eşi de, kendisinin başlattığı konfeksiyon işinde beraber çalıştığı öğrenilmektedir.

Mikro kredi aldıkları derneğin yönetmeliğine göre 3 kez bu haktan yararlanma imkânları bulunmakla birlikte 3 kadın 3 defa, 3 kadın 2 defa ve 2 kadın ise mikro krediyi ilk defa kullandığı bilgisine ulaşılmıştır.

Mikro kredi ile başlatmış veya geliştirmiş oldukları girişimleri sayesinde kadınlar eve

gelir getiren konumunda olmaktadır. Girişimci kadınların uğraş verdikleri farklı iş kollarına göre kazandıkları aylık ortalama gelir de 500 ila 2000 arasında olduğu yukarıdaki tabloda görülmektedir. Kadınların kazandıkları bu tutarlar, ev ekonomisine katkı sağlarken diğer taraftan yoksulluğun getireceği olumsuz etkenlerden de koruyacağı ön görülmektedir.

3.2.1. Girişimci Olma Nedenleri ve Mesleki Çeşitlilikleri

Görüşülen 8 kadına girişimci olmalarının altında yatan nedenler ve nasıl bir girişimcilik yürüttükleri sorulmuştur. Oldukça farklı çalışma alanlarında faaliyet gösteren kadınlar, girişimci olmalarının temelinde, zor olan hayat koşulları, eve ek ve düzenli bir gelir getirme isteği, çocukların artan ihtiyaçlarını karşılayabilme düşüncesi, kendi parasını kazanan güçlü bir kadın olma ve yaptığı girişimcilikle evine ve çocuklarına daha çok zaman ayırabileceği esnek çalışma isteği gibi sebeplerden dolayı mikro kredi olarak girişimciliğe başladıklarını dile getirmişlerdir.

Hane reisinin kadın olduğu 1, 2 ve 3 numaralı kullanıcı kadınlar, ailenin ihtiyaçlarını ve evin geçimini sağlamak için girişimciliğe yönelerek, çalışma hayatında etkin olmaları ve eve gelir getirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Kendisinin ve bir çocuğunun geçimini sağlamak için birçok işte çalışan kullanıcı 1, mikro kredi olarak başladığı girişimciliğin nedeninden bahsetmiştir.

“Girişimciliğe başlamamdaki temel güdü hayat koşulları oldu. Bakmamla yükümlü olduğum bir çocuk, tek başına bir hanım olarak eve gelir sağlamak, geçimi sağlamak oldu. Bu sebeple mikro krediye başvurdum ve bunu giderek arttırdım, her sene korkusuzca aldım.”

Bu kullanıcı hanenin reisi olarak, yaptığı girişimle ailesine ekonomik açıdan destek çıkmıştır. Diğer bir mikro kredi alan kullanıcı 3 ise, tek başına bir ailenin geçimini sağlamak için başlatmış olduğu girişimle, maddi ve manevi açıdan geliştiğini belirtmektedir.

“Ben bekârim ve kendim için çalışmam gerekiyordu. Belediyenin bana vermiş olduğu yerle birlikte kışın ördüklerimi yazın orada satıyorum. Aldığım mikro kredi ile de özellikle Arap turistlerin ilgisini çekecek ürünler aldım ve iyi de satış yaptım. Eve ek bir gelir getirdiğim bu iş hem maddi hem de manevi olarak benim açımdan güzel oldu.”

Bazı ailelerde eşin çalışamaz halde olup eve gelir getiremediği durumlarda kadının eve gelir getiren pozisyonunda olduğu görülmektedir. Kullanıcı 5, eşinin rahatsızlığından ötürü ailenin ihtiyaçlarını karşılamak için çok çalışarak ekonomik yoksunluğu gidermek adına yaptığı mücadeleyi dile getirmiştir.

“Eşim hasta benim. Eve belirli bir gelir gelmesi için bir şeyler yapmam gerekiyordu. İlk olarak tarlayı kiraya verdim ama oradan yıllık bir ücret gelmekte ve sonrasında mağdur olmuştum. Mikro kredi alan arkadaşlarım tavsiyesiyle tarlayı, toprağı geri alarak

mikro kredi aldım ve seracılık yaparak çok çalıştım.”

Kadının, yapmış olduğu girişimcilikle birlikte kendi parasını kazanıyor olması, eşlerinden bağımsız olarak hareket edebilmelerini de güçlendirdiği görülmektedir. Girişimciliğe başlama nedeni olarak kadının kendi parasını kazanıyor olmasına dikkat çeken kullanıcı 4, kadının aile içinde söz hakkının arttığını ve özgüvenin yükseldiğini belirtmektedir.

“Eve, çocuklarıma bir faydam olsun, en önemlisi de kendi cebimde kendi param olsun. Evde zaten bir söz hakkım vardı eşim sağ olsun, yani hiçbir sıkıntı yaşamadık ama kendi paran cebinde olduğunda kadın olarak daha bir öz güven artıyor.”

Evine ekonomik anlamda destek olmak zorunda olan kadınlar, daha çok güvencesiz olarak enformel sektörde yer bulabilmektedir. Enformel sektörde zor şartlarda çalışan kadın, ev ve çocuklarına karşı olan sorumluluğunu yerine getirememektedir. Evli bir kadın olan kullanıcı 6, girişimine başlamasında en büyük etkenin ağır iş şartlarının olmayacağı ve ailesine daha çok zaman ayırıp aynı zamanda kendi parasını kazanacağı bir iş alanı oluşturmak istemesi olmuştur.

“Daha önce başka yerde, serada çalışıyordum. Yalova’da zaten kadının çalışabileceği seralar vardı sadece ve çok zordu çok çok zordu. Evli bir kadının dışarıda çalışması kadar zor bir şey yok. Bir de o ortamda, sabahleyin saat 7’de evden çıkıyorum. Çocuklarımı okula gönderemiyorum. Birinci sınıfa giden bir oğlum bile tek başına okula gidiyor, kendi kahvaltısını kendisi hazırlıyor, kendisi giyiniyor, kendisi gidiyor. Akşam bitkin bir şekilde eve geliyorum. İşler çok yoğun olup, aile ile çocuklarla hiçbir şekilde bağlantımız yok. Eşim dışarıda çalışıyor ben dışarıda çalışıyorum, 2 sene çocuklardan koştuk. Sonra burayı açtık, şimdi çocuklarımızla beraberiz. Sabah okula yolluyor, öğlen ve akşam buraya yemeğe geliyor yani hep beraberiz. En güzel tarafı da bu oldu.”

Yukarıdaki paylaşımda görüldüğü üzere kadın, girişimcilik faaliyetinin sınırlarını çizerken evdeki çocuklarına göre şekillendirmek durumunu gözetmekte ve yine yapmış olduğu girişimciliği çocukların artan ihtiyaçlarını karşılamak için başladığı görülmektedir. Gitmiş olduğu kurslarla sabun çiçekçiliği yapmayı öğrenen kullanıcı 8 ise, eğlence olarak başlayan bu eylemin çocuklarına fayda sağlayacak bir iş kapısı haline geldiğinden bahsetmektedir.

“Aslında halk eğitimdeki birçok kurslara gittik. Ama bu uğraşlar daha çok eğlencesiydi. Çocuklarda küçüktü tabi, sonra büyük oğlum üniversite kazandı ve o zaman bir şeyler yapmam gerektiğini anladım. Halk eğitimde İŞKUR’la ortaklaşa bir kurs açıldı. İlk olarak sabundan nasıl çiçek olur merakı ile gittik ve sonrasında kurs bittikten sonra çalışmaya başladık yani kaç tane çiçek yaparsam o kadar para kazandım. Baktım iyi oluyor, çocuğumu da faydalı oluyorum diye görünce bu sabun çiçekçiliği işini devam ettirdik.”

3.2.2. Girişimleri Kurma ve Geliştirme Aşamasında Finansman Sağlama Biçimleri

Görüşülen kadınlara, girişimlerini nasıl başlattıklarını, girişimlerinin başlama ve gelişme aşamasında gerekli olan finansmanı nasıl sağladıkları soruları yöneltilmiştir. Tablo 2’de görüldüğü üzere 1, 5 ve 6 numaralı kullanıcıların geliri dışında eve başka bir gelir girmemekte, diğer kullanıcılarda da bu gelen kaynakların girişimi başlatmada yetersiz kaldığı ortadadır.

Kullanıcı 1, kendisinin hiçbir birikim ortaya koymadan, işinin başlaması ve gelişmesinde mikro kredinin önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır.

“Mikro kredi almaya henüz başlamadan bir yıl öncesinde ilk mikro kredi alan diğer tezgâhlardaki kadınlar sayesinde öğrendim. Arkadaşlar, git başvur dediler ondan sonra mülakata girdim. Ben burada esnaf olarak çalışıyordum ve meydandaydım yani ben işimi bu şekilde başlattım. Birikimim falan hiçbir şeyim yoktu.”

Kullanıcı 1’de olduğu gibi görüşülen kadınların birçoğunun girişimciliği başlatmasında mikro kredi önemli bir başlangıç sermayesi olarak dikkat çekmektedir. Bunun yanında 4 ve 5 numaralı kullanıcı kadınların, kendi birikimlerine güvenerek de bu işe giriştiğini dile getirmektedir.

“İşe başlarken mikro kredinin çok büyük bir etkisi oldu ama onun yanı sıra daha önceden de ufak tefek çalışmışlığımızdan gelen birikimde vardı.” Kullanıcı 4

“Ben zaten çalışıyordum. Mikro kredi bu işimi hızlandırdı. Gelen mikro krediyi peşin olarak ödedim. Tabi bir güvencem de vardı kenarda, mikro krediyle başladım eğer yeterli gelmezse bu paradan takviye ederim diye düşündüm. Böylece başladım ama ekonomik anlamda hiç zorlanmadım.” Kullanıcı 5

Önceden bildiği ve yaptığı işi, girişimci olarak geliştiren kullanıcı 6 ve 7 elinde var olan imkânlarla, hazır bir sermaye olan mikro krediyi de ekleyerek girişimini geliştirdiğini belirtmektedir.

“Önceden bir makine zaten vardı. Mikro kredi ile bir makine daha aldık. Sonra o zamanki çalışmamızla onu ödedik. İkinci bir krediyi daha aldık. İkinci kredi ile üretime başladık. Şu anda kendi imalatımızı yapıyoruz ve kendimiz satıyoruz yani arada aracı olmadan toptancıya biz ulaştırıyoruz.” Kullanıcı 6

“Çalışmalar durma aşamasına gelmişti zaten, sermaye yoktu ve bu mikro kredi bize bir sermaye oldu. İş bitme noktasındaydı ve mikro kredi, üretim yerlerini geliştirmede kullanarak bir kurtarıcı oldu.” Kullanıcı 7

Mikro kredilerin, diğer kredilerden farklı oluşu, herhangi bir faiz sisteminin olamayışı kadınların girişimlerini başlatmasında önemli bir yardımcı unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanıcı 2’nin girişimini gerçekleştirmesinde, aldığı mikro kredi doğrultusunda kendi çabasının yeterli olacağını, diğer kredi borçlanma seçeneklerinin olumsuz etkileri olabileceğini aktarmaktadır.

“Yok, yok, bu güne kadar asla krediye yanaşmam, haram olana el uzatmam. Mikro kre-

di alan biri olarak şunu da yapabiliirdim; giderdim bankanın kapısına, alırdım oradan 20-30 bin lira kredi ile açardım yerimi ama sonra borcu ödeyemem ve oradan felaketle dönerdim. Bu yüzden ben tüm yaptıklarımı kendi gücümle yapmayı düşündüm.”

Bu durum aynı zamanda kadınların kendi yetenekleri doğrultusunda yapacakları girişimlerin, mikro kredi gibi küçük ölçekli ve geri ödemesi kolay borçlarla yapılmesini ve başarıya ulaşmasında önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.3. Mikro Kredi Alma ve Kullanma Süreci

Kadınların kendi girişimcilik sürecini geliştirmede önemli bir yere sahip olan mikro kredi, görüşülen kadınlar arasında çok bilinmeyen bir olgu iken, bunun hızlı bir şekilde yayılması yine kadınlar aracılığı ile olmuştur. Mikro kredi, kadınlar arasında bir güç dayanışmasına ortam sağlarken, bu sayede mikro kredi hakkında birbirlerini bilgilendirmektedirler. Kullanıcı 2 Yalova’da ilk mikro kredi alan grup içerisinde yer alan biri olarak mikro krediye ulaşma sürecini aktarmaktadır.

“Mikro krediyi sadece televizyonda, haberlerde ve yahut bunu Güneydoğu Anadolu’da yaptıklarını duyuyordum. Ama burada araştırmama rağmen herhangi bir şey yoktu. Valinin işbirliğinde başlanan projeye toplanan parayı mikro kredi ile tekrar dönüşümlü bir sermayeye çevirdi. Bu mikro krediye Yalova’da 23 kişi ile başladık.”

İlk mikro kredi alan grup sayesinde mikro krediyle tanışan kullanıcı 1, kadınların güçlenmesi için kendisinin, mikro krediyi her mağdur kadına anlatmaya çalıştığını ve bunu sanal ortamda da dile getirdiğini belirtmektedir.

“Bu mikro krediyi artık sanal âlem de herkese duyurmaya çalışıyorum. Orada sorunlarını anlatan, eşikle problem yaşayıp yeni boşanmak zorunda olup da çocuğum var, tek başıma kaldım ne yapacağım diyen kadınlara sanal üzerinden cevap veriyorum, mikro kredilerin olduğunu ve sizlerin önceliğiniz var diyorum.”

Mikro krediyi kullanma aşamasında ise girişimlerini başlatma ve sürdürme açısından gerekli olan maddiyatı karşılamaktadır. Kullanıcı 4 de ihtiyaçlarını karşılamada mikro krediyi kullanırken, aynı zamanda güvene dayalı, teminatsız olarak verilen mikro krediyi ödemesi gerektiğini söylemektedir.

“Bu mikro krediden aldığımız parayı bir peşinat gibi düşünüp, geri kalanı ihtiyaçları kazandıkça veriyorduk. Bu kışın ekecek hiçbir şeyim yoktu, sera zarar görmüştü. Böyle olunca borcu ödeyemeyip karşı tarafa da mahcup olma durumu vardı. Sera çöktü de ödeyemedim iyi bir bahane değil sonuçta.”

Kullanıcı 4’ün ifadeleri, mikro krediyi kullanmanın bir boyutu olan geri ödemeler konusuna, kadınların nasıl baktıklarını da ortaya koymaktadır. Serasının zarar görmesine karşın bunu bahane olarak ileri sürmeyerek borcunu ödemesi gerektiğini dile getiren kullanıcı 4, mikro krediyi neden kadınların kullandığı ve geri ödemelerde erkeklerle göre daha başarılı olduklarını açıklar niteliktedir.

3.2.4. Alınan Mikro Kredi Miktarını Öğrenmek

YGKD, yönetmeliğe bağlı olarak vermiş olduğu kredilerden, kadınlar 3 kez yararlanabilmekte ve verilen tutarlar kadının yaptığı girişimcilige göre değişkenlik göstermemekle beraber her yıl bir önceki yıla göre artış göstermektedir. Görüşme yapılan tüm kadınların aldıkları mikro kredi tutarlarının aynı olduğunu kullanıcı 2 şu şekilde belirtmektedir:

“İlk senesinde 1500, ikinci senesinde 2000 ve son senede 2500 olmak üzere toplamı 6000 lira aldım. Verilen mikro kredi miktarları standart veriliyor ve mikro kredi verilme sayısı üzerinde oynama yapılamıyor. Mesela ben aldığım kredileri düzenli ödedim veya yaptığım iş istikrarlı gidiyor olmasına rağmen bunun için bir şey yapamıyorlar.”

Kadınların girişimciliğine devam etmesinde önemli bir etken olan mikro kredilerin daha verilmemesi durumu, birçok kadının gelir getiren girişimciliklerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca mikro kredi verirken standart ücretler üzerinden planlamanın yerine, kadının yapmış olduğu girişimciliğin özelliğine göre mikro kredi tutarlarının esnetilebilmesi gerekmektedir.

3.2.5. Alınan Mikro Krediyeye Bağlı Olarak Girişimlerinde İstihdam Oluşturup Oluşturmadığı

Yoksulluğun getireceği olumsuz etkilere yakalanmamak ve gelir getirici bir faaliyet sürdürmek için girişimci kadınların, mikro kredilerle başlattığı iş yerinde, bir istihdam alanı oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu bağlamda görüşme yapılan kadınlar yapmış olduğu girişimcilikle kendi parasını kazanan, iş sahibi ve toplumda daha güçlenen bir özellik gösterirken, bir yandan da başka insanlara iş imkânı oluşturmakta ve işe alınan insanlarda kendileri gibi bayan olma özelliği aramaktadır.

Tarla ve seracılık yapan iki girişimci kadın kullanıcı 5 ve kullanıcı 7, iş yükünün fazla olmasından kaynaklı olarak yevmiye usulü işçi çalıştırmakta ve çalışan kişilerin bayarlardan seçtiklerini belirtmektedirler.

“Ben 2,5 dönüm yeri kendim idare etmeye çalışıyorum. Ben gerektiğinde işçi çalıştırıyorum. Çalışanları da daha çok bayarlardan seçiyorum.” Kullanıcı 5

“Tabi ki işi yetiştiremediğimiz yerde yevmiyeci tutuyoruz. 4-5 kişi istihdam edilirken daha çok kadınlar çalışıyor.” Kullanıcı 7

Tarla, bahçe işleri gibi çok emek gerektiren ve birçok kişinin bir arada çalışmasıyla netice alınacak bir iş olması, girişimcinin yanında işçi çalıştırmasını da gerekli kılmaktadır. Seracılık yaparak girişimciliğini sürdüren kullanıcı 4 de bu şekilde yanında başka kişileri çalıştırdığını ama bunun da ötesinde imece usulü olarak mikro kredi alan kadınlar da dahil olmak üzere diğer kadın arkadaşlarının yardımıyla işini gerçekleştirmektedir.

“Aslında çalışma sürecinde de yine kadın dayanışması var, arkadaşlarım yardıma geldi. Ara ara yevmiyeyle de işçi çalıştırdım. Ama arkadaşlarım yardıma gelince fazla da gerek kalmadı.”

Kullanıcı 4’ün de bahsettiği gibi kadın dayanışması kavramı ile mikro kredinin kadınları birbirine yaklaştıran ve işlerini sürdürmede yardımcı olan yüzü görülmektedir.

Yapmış olduğu işle, birden çok kişiye istihdam olanağı sağlayan bir diğer girişimci kadın olan kullanıcı 6, girişiminin iş büyüklüğüne göre süreç içerisinde çalışanlarında artma ve azalma olduğunu aktarırken, çalışma yerinde bir aile ortamı olduğunu ve bu çalışanların da daha çok bayanlardan seçildiğini belirtmektedir.

“İlk başta çalışan sayısı daha fazlaydı. Şu anda azaldık, azalmamızın nedeni de önceden dışarıya iş yapıyorduk. Şimdi kendi imalatımıza başladık ama o zaman başka bir firmanın işini yapıyorduk daha fazla kadro vardı ancak olmadı, çok fazla bir kazanç elde edemedik, iş ağır geldi, makinelerin yetersizliği oldu bıraktık. 15 kişiye kadar çıkmıştık ama şimdi 9 kişiyle çalışmaya devam ediyoruz. Çalışanları daha çok bayanlardan seçiyoruz. Bir de burada okullar 9’da başlıyor ve biz de o zorluğu çektiğimiz için çocukları evde bırakarak işe gittiğimizden burada işe saat 9’da başlıyoruz. Bayanlar çocuklarını gönderiyorlar öyle geliyorlar. Böylece çalışanlar da memnunlar.”

Kullanıcı 6’nın yukarıda bahsettiklerinden anlaşılacağı üzere, iş sahibi olmadan önceki çalışma yaşamında çekmiş olduğu zorlukları kendi girişiminde olmaması ve yanında çalışan kadınların bu tür olumsuzluklar yaşamaması için dikkat ettiği görülmektedir. Bu durum gelir elde etme amacıyla çalışan kadınların, girişimcilik faaliyeti göstermesi takdirde sosyal yaşamındaki birçok olumsuzluktan kurtulacağı ve toplumda güçlü bir kadın olarak diğer kadınların sorunlarına da deneyimlerinden hareketle daha gerçekçi çözümler sunacağı görülmektedir.

Sabun çiçekçiliğini geliştirerek Yalova’nın bir markası haline gelmesinde emeği olan kullanıcı 8, kurslarla öğrendiği bu zanaatı, Kültür Müdürlüğü kapsamında yürütülen kurslarla başka bayanlara öğretici konumunda olduğunu ve yanlarında bu işi öğrenen bayanların neden çalışması gerektiğinin önemini şu sözlerle ortaya koymaktadır:

“Kültür Müdürlüğü 2 senedir bu işle ilgili kurs açtı ve hala devam ediyor. Bir önceki grup bayanlar öğrendi, şu an da 5 kişiyle birlikte yapıyoruz, arada gelip bakıyorlar, öğretiyoruz onlara; zaten 2-3-4 kişiyle olacak bir iş değil, büyümek lazım ve birçok bayanın da çalışması lazım. Para kazanmaya başlayan bayan herhalde güvenden dolayı çok değişiyor, çocuklarına da, kendilerine de faydalı oluyor, zaten kendi mutlu olunca çocuklar da mutlu oluyor.”

3.2.6. Mikro Kredi Alarak, Girişimciliğe Başladıktan Sonra Kadının Hayatında Değişen Sosyal ve Ekonomik Durumu

Girişimcilikle çalışma yaşamına giren kadınlar, girişimciliğe başlamadan ve başladıktan sonraki hayatlarında olumlu birçok değişimden bahsetmek mümkündür. Yaptığı girişimle toplumda saygın bir konuma gelen girişimci kadın, ekonomik ve sosyal an-

lamda kendini güçlendirmektedir.

Kullanıcı 5, yaptığı girişimle daha fazla para kazandığını söylerken, kullanıcı 7 de mikro kredi ile yaptığı iş sayesinde ekonomik anlamda güçlendiğini vurgulamaktadır.

“Daha çok para biriktirmeye başladım.” Kullanıcı 5

“Mikro kredi aldıktan sonra hayatım çok değişti, en azından çevre yaptık. Bu durum bize satış kolaylığı da sağladı. Mesela vali hanım arkasında olan kadınlara ben bütün yaz çilek yetiştiremiyorum.” Kullanıcı 7

Kullanıcı 3, kullanıcı 4 ve kullanıcı 8 ise yapmış oldukları girişimcilikle bir taraftan gelir elde ederken diğer taraftan güvenlerinin de artmasıyla birlikte sosyal anlamda da güçlendiklerini belirtmektedir.

“Kendine bir kere güvenin geliyor, kimseye muhtaç olmuyorsun, kendi paranı kendin kazanıyorsun en azından ben öyle düşünüyorum. Sosyal anlamda da beni çok destekledi.” Kullanıcı 3

“Mesela yapabilirim diye her yere atılmım daha çoğaldı. Birçok konuda bilincim arttı. Mesela başka arkadaşlarım her şeyden haberin var diyor. Özellikle benim burada bu yaptığım girişimciliği anlatabilmem bile önemli bir değişim yani.” Kullanıcı 4

“Önceden az çok televizyonda bazı şeyleri biliyor olsak da, belediye ne iş yapar, kadın girişimci ne demek ne iş yapar, ticaret odasıydı, kültür müdürüydü inanın bunlarla hiç ilgilenmiyorduk ama bu işe başladıktan sonra şu an işin içindeyiz ve her şeyden habermiz var. Birçok üniversite gezdik, birçok fuar gezdik hiç aklıma gelmezdi, hem sosyal anlamda geliştik hem iş anlamında her konuda girişimci olduk.” Kullanıcı 8

Kadının, ekonomik kazanç sağlayacağı bir işle uğraşması kendine olan güvenini arttırmakta ve yaptığı işle ilgili konularda bilgi sahibi olmasına, sosyal anlamda gelişmesine ortam hazırlamaktadır.

Girişimciliğe başlamakla birlikte kadınların ekonomik ve sosyal hayatlarındaki değişmelerin yanında, mikro kredi kullanma ve geri ödeme süreci, kadınlara bir sorumluluk yüklemektedir. Kullanıcı 1’de de olduğu gibi mikro kredi ile çalışma hayatına girdikten sonra kendine daha güvenen ve kazanma hırsı edinerek, almış olduğu borcu geri ödemesi gerektiğini söylemekte ve yaşamındaki tüm olumsuzluklara bir güç unsuru olduğu şu şekilde açıklamaktadır:

“Kendine güven, güç, hırs, ayakta durabilme hırsı, yalnızsanız ve bir çocuğunuz varsa arkanızda destek yoksa aile yoksa eş yoksa hayata karşı güçlü olmak durumundayım. Mikro kredi aldıktan sonra bunu ödemem gerekiyor, ödemem içinse güçlü olmam gerekiyor, çalışmam gerekiyor.”

Hayatının birçok açıdan çok değiştiğini ifade eden kullanıcı 2 ve kullanıcı 6, bunun altında yatan sebep olarak kendi girişimlerine başlamalarında etkili olan mikro kredi-

nin önemini ortaya koymaktadır. Kendilerine güvenilerek verilen mikro kredileri geri ödemede mahcup olmama düşüncesiyle hareket eden kadınların ekonomik ve sosyal yaşantıları da daha iyiye gitmektedir.

“Ekonomik olarak biraz canlanma oldu evet ama sosyal hayatımda daha büyük canlanma oldu. Her yere çekinmeden başvurur oldum, nerede bir fırsat varsa daha çok araştırır oldum. Çünkü ben para ödemek, alımın aklıyla altından kalkmak zorundayım.”
Kullanıcı 2

“Mikro kredi ile benim hayatımda çok şey değişti. Burayı kurmamda etkili oldu, kendime güvenim arttı. 3 senedir buradayım ve her günümüz çok güzel değildi. Mesela makine lazım olduğunda o anda elinizde bir sermaye yokken bir yerden bir para geliyor ve faizsiz bir şekilde yani büyük bir miktar olmasa bile çıkılan yolda ilerleyebilmek için ve daha fazla motive ediyor. Ne kefilim var, ne hiç bir şey yokken onlar güvenip parayı sana veriyorlarsa, sen de onun hakkını vermen gerekiyormuş gibi düşünüyorsun.”
Kullanıcı 6

3 arkadaş olarak başlamış oldukları sabun çiçekçiliği girişimiyle önceki hayatının bir kıyasını yapan kullanıcı 8, yapılan girişimcilikle kendisi ve ailesi üzerindeki olumlu etkileri aktarmaktadır.

“Evdeyken hiçbir şey yapmıyorduk, kimseye bir yararımız yoktu. Üç kişi, severek başladığımız bu işle birbirimize destek de oluyoruz. Mesela hem çalışıyoruz hem de çocuklara da zaman ayırabiliyoruz. Çocuklarla ilgileniyoruz, okuluna gidebiliyoruz, sıkıştığımızda çıkıp gidebiliyoruz. İnsanın yani kendine daha bir güveni artıyor gerçekten.”

Yukarıdaki söylemlerden de anlaşılacağı üzere, evine gelir getirmek isteyen kadın en uygun çalışma koşullarının kendi başında bulunduğu girişimcilikle sağlayabileceği gibi yine kendisi ve ailesinin ihtiyaçlarına daha hızlı bir şekilde cevap verebilmektedir.

4. Sonuç ve Değerlendirme

Küresel bir olgu olan yoksulluk, gelişmiş veya gelişmemiş olsun farklı toplumların ortak ve çözüm bulmaya çalışılan bir dünya sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yoksulluk olgusu, çeşitli dezavantajlı grupları içinde barındırırken bu dezavantajlı gruplar içindeki kadın, yoksulluğu en şiddetli şekilde yaşayan kesim olduğu görülmektedir. Yoksullukla mücadele stratejilerine kadın özelinde bakıldığında, kadın yoksulluğu bir kısır döngü içerisindedir. Bu kısır döngünün çözülmesi ise kadın yoksulluğunun temelinde yatan kadının istihdam sorununun çözümü ile mümkün olacaktır.

İstihdamın bir şekli olarak kadının girişimcilik faaliyeti göstermesi, toplumsal işlevselliğini sağlamaktadır. Böylelikle toplumda statüsü yükselen kadın, kendini ifade edebilme ve taleplerini yerine getirebilmesi ile yoksullukla mücadele etmesine zemin hazırlayacağı düşünülmektedir.

Kadının kendine olan saygısının artması ve yoksullukla mücadele etmesi noktasında girişimcilik, büyük öneme sahip ekonomik, sosyal ve bireysel bir çabadır. Kadının

girişimciliğe yönelmesinin altında yatan sebeplerden biri de yoksulluk olarak dikkate alınmalıdır. Kadının kendisi ve ailesi için yoksullukla mücadelede gösterdiği çabanın bir yansıması olarak kadın girişimciliğın önemli bir parametre olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Buna karşın kadınların girişimciliğe istenilen seviyelerde yer almamasının altında bazı sebepler yer almaktadır. Toplumsal cinsiyetin yüklemiş olduğu kadın rolleri, eğitimin yetersizliği, aile ve çevrenin tepkisi, iş yükünün fazla olması, finans bulma güçlüğü gösterilebilir. Kadının girişimcilik sürecinde bu sorunlarla mücadele etmesi gerekirken, özellikle finans sağlama noktasında yardımlarla desteklenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda düşük faizli ve teminatsız verilen mikro kredilerin, kadının girişimcilik sürecini başlatması ve yoksullukla mücadele etmesinde önemi büyüktür.

Mikro kredi sisteminin toplumdaki yoksul kesimi ve özellikle kadınların girişimlerini desteklemesi, ekonomik anlamda kendini göstermemiş olan kadın unsurunu güçlendirmektedir. Kadınların aile gelirine katkıları o hane halkının yoksulluktan kurtulması için önemli bir desteği oluştururken kadınların gelir elde edeceği girişimciliğın teşvikinde mikro krediler önemli bir yere sahiptir.

Kadının güçlendirilmesinde etkili olan mikro krediler, kadına karar verme sürecine dâhil olma, özgüveni arttırma, kadının statüsü ve toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kadın üzerindeki etkisini azaltma, aile ilişkileri iyileştirme ve aile içi kararlara katılımı daha özgür olma imkânını mümkün kılmaktadır. Ayrıca girişimci kadınlar, çoğunlukla ailesiyle yaşayan ve yine tüm gücünü ailesinin ihtiyaçları doğrultusunda kullanan bireyler olarak düşünöldüğünde, toplumda kadını güçlendirmek aileyi, çevresini güçlendirmek demektir.

Yapılan araştırma neticesinde, kadınların farklı iş kollarında girişimcilik faaliyetlerini sürdürmesi, sorulan mülakat sorularına verdikleri cevapların da değişkenlik göstermesinde etkili olmuştur. Görüşme yapılan kadınlar arasında, hane reisinin kadın olduğu veya kadının da çalışmasına ihtiyaç duyulan ailelerde, kadın doğrudan bir maddi kaynak elde etme adına girişimcilik sürecini başlatırken, bununla birlikte sosyal statüsü ve işlevselliği artarak yoksulluğın oluşturduğu ihtiyaçları karşılayabildiği görölmektedir.

Görüşölen kadınların girişimciliğe yönelmesinde iki temel boyuttan bahsedilebilmektedir. Birinci boyutunda gelir artışı ve gelir çeşitliliği oluşturarak, üretim artışı sağlanacağı ekonomik boyutuyken, ikincisinde ise bireylerin ekonomik bağımsızlığını kazanmasıyla sosyal açıdan da daha bağımsız hale gelmeleri ve kendilerini güvende hissettikleri sosyal etkiyi yaratmak olduğu öğrenilmektedir.

Girişimcilik öncesi enformel sektörde zor şartlarda çalışan kadınların, ev ve çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirme noktasında zorlanmaktadır. Kadını enformel sektörün bu olumsuz koşullarından uzaklaştıran girişimciliğın önemli bir yeri

olduğu 6 numaralı mikro kredi kullanıcısının vermiş olduğu cevaplarda görölmektedir. Bu doğrultuda girişimciliği başlatan kadınlar, kendi koşullarına uygun iş ortamlarında çalışabilmektedir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise görüşme yapılan kadınlara iş hayatında fırsatlar tanınır ve girişimcilikte önlerrindeki engeller kaldırılırsa, başarılı olacakları ve çevrelerindeki insanlara istihdam olanağı sağladıkları ortaya çıkmıştır. Kendi parasını kazanarak girişimcilik başlatan kadın iş imkânı sağladığı diğer kadınların iş yükünü daha gerçeğçi biçimde şekillendirmektedir. Daha çok kadınları istihdam etme eğilimi gösteren girişimci kadınların artması, ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmasında etkili olacaktır.

Kadınların, kalkındırma amaçlı aldıkları mikro kredilerle, kendilerine olan güveni boşa çıkarmama düşüncesi yaptıkları girişimi daha ciddiye almalarında yardımcı olurken, kadının ekonomik ve sosyal anlamda gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda bu durum *mikro krediyi geri ödemelerde kadınların daha başarılı olduğunu, dolayısıyla mikro kredi alan kadının yoksullukla daha güçlü mücadele edeceği gerçeğini* ortaya koymaktadır.

Mikro kredi uygulamalarının, kadın girişimciliğini destekleme ve yoksullukla mücadele konusunda başarılı olabilecek uygun bir ortamın sağlanması için yasal ve politik düzlemde yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Toplumun sosyal ve ekonomik gelişiminde katkıda bulunmak ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için ekonomik değer veren kadın girişimci sayısını arttırmak ve mevcut girişimci kadınları destekleyerek, başka kadınlara ilham olacak örnek girişimci kadınların artmasına önem verilmesi gerektiği düşünölmektedir.

Kadın girişimciliğini geliştirme yönünde faaliyet yapan *STK'ların aynı zamanda mikro kredi veren ve kadınları bu konuda eğiten kurumlar haline* gelmesi gerekmektedir. Mikro kredi verildikten sonra mikro kredinin nasıl kullanıldığı, yapılan girişimin başarıyla gerçeğleşme durumu mikro kredi veren kurumlarca takip edilmeli ve girişimciliği geliştirme konusunda mentörlük yapılması önem arz etmektedir.

Mikro kredi verilen tutarlar planlanırken miktarların standart olmasının, farklı girişimlere hitap edemediği görölmektedir. Kadınların getirmiş olduğu iş fikrine göre mikro kredi miktarları da esnek bir şekilde düzenlenmelidir. Kadınların, girişimcilikçe devam etmesinde önemli bir etken olan mikro kredilerin sınırlı sayıda verilmesi durumu, birçok kadının gelir getiren girişimciliklerini olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle mikro kredilerin istenilen amaca ulaşması için yapılan girişimin kendi kendine yetebileceği süreye kadar mikro kredi verilmesine devam edilmesi gerektiği düşünölmektedir.

Bu bağlamda Türkiye'de mikro kredi uygulamalarının doğru bir şekilde düzenlenmesi ve kadın girişimciliğine verilen önemin artması ile kadın ekonomik ve sosyal hayat

içinde üretken hale gelmekte ve kadın işsizliğini azaltan toplumsal bir etki oluşturacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Can, Y., Karataş, A. (2007). “Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi*, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, 251-261.
- Çiftçi, M. (2010). “Türkiye’de İşsizliğe Çözüm Önerisi Olarak Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi: Mikro Kredi Uygulamaları”, *Çimento- İşveren Dergisi*, c. 24 (5), s. 42-54.
- Dinçoflaz, N. J. (2009). *Kentteki Kadının Yoksulluğu ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü’nün Kadın Yoksulluğuyla Mücadele Politikaları*, (Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Genel Müdürlüğü).
- Güleç, S. (2011). *Kadın Girişimciliği-Karaman Örneği*, (Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Günsoy, G. ve E. Kabakçı. (2012). “Mikro Kredinin Kadın Yoksulluğunu Azaltmadaki Rolü ve Eskişehir Uygulaması”, s. 1-36: <http://teacongress.org/papers2012/KABAKCI-GUNSOY.pdf>
- Güzel, S. (2011). “Kadın Yoksulluğu İle Mücadelede Dünya Bankası ve Mikro Kredi Uygulaması: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme”, *Azerbaycan Vergi Xeberleri*, (8), s. 79-96.
- İlter, B. (2008). *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kağıder Örneği*, (Doktora tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Karadal, H. , Kaygın, E. (2013). “Kadın Girişimciliği”, Beta Yayınları, s. 245-258.
- Kardam, F. ve İ. Yüksel. (2004). “Kadınların Yoksulluğu Yaşama Biçimleri: Yapabilirlik ve Yapabilirlikten Yoksunluk”, *Nüfusbilim Dergisi/Turkish Journal of Population Studies*, (26), s. 45-72.
- Önder, N. (2013). “Türkiye’de Kadın İşgücünün Görünümü”, *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, c. 1 (1), s. 35-61.
- Özmete, E. (2011). “Yoksul Ailelerde Sosyal Dışlanmaya Karşı Güçlendirme Yaklaşımı”, Ed. Özkan Y., *Sosyal Dışlanma Ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı*, Maya Akademi Yayınevi, s. 71-87.
- Soyak, M. (2010). “Kadın Girişimciliği Ve Mikrofinans: Türkiye Deneyimi”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24), s. 129-144.
- Soysal, A. (2010). “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, c. 65 (1), s. 83-114
- Şener, Ü. (2009). “Kadın Yoksulluğu”, *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, Değerlendirme Notu*, s. 1-11.
- Topçuoğlu, A. ve G. Aksan. (2014). “Türkiye’de Yoksullukla Mücadele, Sosyal Yardımlar ve Kadınlar”, Ed. A. Topçuoğlu, G. Aksan, D. Alptekin, *Yoksulluk ve Kadın*, Ayrıntı Yayınları, s. 129-162.
- Topgül, S. (2013). “Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksulluğun Kadınlaşması”, *C. Ü. İktisadi ve İda-*

ri Bilimler Dergisi, c.14 (1), s. 277-296.

Uzuner, Y. (1999). “Ünite: 9 Niteliksel Araştırma Yaklaşımı”, Ed. A. A. Bir, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, T. C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 175-193.

Yetim, N. (2002). “Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, c. 2 (2), s. 79-92.

Yıldırım, A. , Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Yusufoğlu, Ö. Ő. (2010). *Kadın Yoksulluğu Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Elazığ Örneği*, (Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).